

faunal complexes, including wild pigs, wolves, foxes, rice, roe deer, elk, deer, various rodents, birds of prey, storks, herons, and cranes. There was a black stork. At times the reproduction of amphibians and reptiles and various insects increases. On the basis of conception of LGES the groups of types of localities are certain after the economic mastering: 1) agricultural, 2) forest, 3) forest-pascual-agricultural, 4) agricultural-forest, 5) pascual, 6) forest-pascual. Classification on the estimations of LGES for the agricultural use showed that soils of district are unfavorable or limit friendly to the grain and technical crops and mildly friendly to growing of potato. Most soils lands are busy at the forests (by 43%) meadows. Taking into account the bogginess of earth of district almost useless for agriculture. In a borderland breadthways 10-20 kilometers and crease within the limits of Ukraine and Belorussia of elemental process a continuous ecological corridor was formed in connection with stopping of economic activity. The 5 types of landscapes places of the Zarichne region are grouped into the landscape-geoeology systems types according to their natural-resource potential, anthropogenic impact and ecology effects of the radio-active smudge, or natural-anthropogenic processes.

Key words: landscape-geo-ecology system (LGES), naturally-anthropogenic landscapes, natural resource potential, radiocontamant, Rivne's Polesye

Надійшла 12.03.2019 р.

УДК 502/504

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.27>

Ірина БАРНА

ОВД ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У публікації здійснено аналіз новітнього законодавства, що регламентує порядок та процедуру проведення оцінки впливу на довкілля як інструменту виявлення усіх можливих екологічних наслідків реалізації планованої діяльності. Конкретизовано організаційні та правові аспекти здійснення окремих етапів у процедурі оцінки впливу на довкілля. Висвітлено шляхи реалізації взаємодії суб'єктів оцінки впливу на довкілля з метою запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля. Значну увагу приділено засобам реалізації громадськістю права на висловлення зауважень в процесі громадського обговорення планованої діяльності в процедурі оцінки впливу на довкілля, як запоруки врахування інтересів громади.

Ключові слова: оцінка впливу на довкілля, планована діяльність, суб'єкт господарювання, громадські слухання, громадське обговорення.

Постановка науково-практичної проблеми та актуальність дослідження. У сучасних умовах взаємодія суспільства та природи доволі часто виявляється у появі, реконструкції, модернізації різного роду господарських об'єктів, що неодмінно супроводжується зміною параметрів, якісних та кількісних характеристик довкілля. Масштабність та масовий характер таких перетворень провокують у відповідності до презумпції негативного впливу господарських об'єктів різного ступеня несприятливості екологічні наслідки. Останні з вражаючою швидкістю перетворили соціально-економічне зростання в категорію значного негативного антропогенного чинника, лімітування чи мінімізація якого є запорукою ефективного живання людства. Глибинне розуміння цього факту сприяло появі багатьох природоохоронних стратегій, концепцій, які пропонували різновекторні шляхи гармонізації взаємодії соціуму і природи. Проте незначна їх частка мала превентивний характер. Серед шляхів, способів, механізмів, які б забезпечували екологічно безпечне довкілля, попереджуючи негативні екологічні наслідки, свого часу з'явилися екологічна оцінка, екологічна експертиза, стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на

довкілля. Перебуваючи у генетичній залежності між собою, вони ставали дієвим засобом екологічної політики на рівні регіонів чи держав.

Наша держава, як одна з країн на світовій мапі, яка в Конституції (ст. 50) [1] та Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ч. 3 ст. 5) [2] декларувала право своїх громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля, оперувала інструментарієм екологічної експертизи понад 20 років від 9 лютого 1995 року до 18 грудня 2017 року. Втрата чинності ЗУ «Про екологічну експертизу» була обумовлена введенням в дію 18.12.2017 року ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», прийнятого 23 травня 2017 року.

Оцінка впливу на довкілля, відтак, є новим механізмом забезпечення екобезпеки, що має на меті унеможливити реалізацію екологічно небезпечних господарських об'єктів, шляхом аналізування проектної документації планованої діяльності. Недавнє введення в дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» вказує на актуальність наукових вишукувань в цій галузі, яка на сьогодні засвідчує існування значної низки питань, розв'язання яких залишається ускладненим.

Зв'язок теми з важливими науково-практичними завданнями.

Підготовка матеріалів з оцінки впливу на довкілля з набуттям чинності ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», а також організаційний супровід процедури оцінки впливу на довкілля є завданням прикладного характеру, відтак, основні аспекти такої роботи потребують дослідження. Проте, на сьогодні окремі питання з даної проблематики висвітлені на офіційних сторінках приватних фірм, організацій, установ без деталізації організаційних чи процедурних особливостей оцінки впливу на довкілля.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. За майже півторарічний термін запровадження оцінки впливу на довкілля щодо текстових та графічних матеріалів, які описують об'ємно-планувальні, технічні, технологічні чи інші рішення планованої діяльності науковцями, фахівцями в галузі екології здійснено частковий аналіз оцінки впливу на довкілля (ОВД) у порівнянні з екологічною експертизою [3]. Безумовно, з боку практиків та потенційних замовників матеріалів з оцінки впливу на довкілля компаративний аналіз ОВД та екологічної експертизи становить певний інтерес. Однак, ґрунтового дослідження організаційних та процедурних особливостей оцінки впливу на довкілля як інструменту забезпечення екологічної безпеки не було здійснено, що й обумовило тему пропонованої розробки, та її актуальність. Остання зумовлена нагальною потребою встановлення дієвості процедури оцінки впливу на довкілля на тлі необхідності ретельного вивчення наслідків реалізації потенційно небезпечних для довкілля видів діяльності й об'єктів та врахування отриманих результатів у висновках при прийнятті рішень щодо їх реалізації.

До слова, виключна актуальність всебічного дослідження ОВД, як механізму ефективної екологічної політики на території нашої держави, легко простежується у програмних документах на рівні регіонів, де плановану діяльність репрезентують нові господарські об'єкти, та реконструйовані вже існуючі. Якщо зазирнути у «Програму соціально-економічного та культурного розвитку Тернопільської області на 2019 рік», затверджену рішенням Тернопільської обласної ради від 20 грудня 2018 року за №1310, то на ст.18 зазначено, що у «рамках укладеного Меморандуму про партнерство між Тернопільською облдержадміністрацією, Програмою „U-LEAD з Європою” та Офісом залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest в області реалізується пілотний

Проект „Розвиток інституційної спроможності в залученні інвестицій на регіональному рівні: Тернопільська область”, що сприятиме залученню інвестиційних ресурсів, розбудові інвестиційної інфраструктури та професійних інституцій для залучення та супроводу інвесторів, а також посиленню конкурентоспроможності регіону» [5]. З цією метою заплановано створення на територіях міст Тернопіль та Чортків перших в Тернопільській області індустріальних парків, які передбачають введення в експлуатацію нових господарських об'єктів. Зокрема, Чортківською міською радою розробляється містобудівна документація генерального плану міста Чортків, яка передбачає експлуатацію Західної промислової зони, де буде створено на площі 38,2 га індустріальний парк „West Chortkiv” [5]. Перший етапом на шляху до створення згаданого індустріального парку є виготовлення проектно-кошторисної документації на підведення комунікацій водопостачання та водовідведення до вказаних ділянок. Сукупно все заплановане передбачає вплив на довкілля, тому вочевидь необхідно застосовувати процедуру оцінки впливу на довкілля.

У цьому ж документі на ст. 4 вказано, що з метою підвищення ефективності функціонування промислового комплексу регіону були введені в дію нові підприємства та на окремих підприємствах нові виробничі потужності [5]. У переліку знаходимо нові господарські об'єкти, як от, швейне підприємство ТОВ „Мануфактура”, яке займається пошиттям чоловічих сорочок у с. Жуків Бережанського району, друга черга будівництва заводу філії ТзОВ „СЕ Борднетце Україна” у Чортківському районі, технологічна лінія по виробництву лопат та держаків на малому приватному підприємстві „Арма”, лінію з виробництва вапна у Козівському відділенні ТзОВ „Радехівський цукор”, нову лінію по виробництву булочних виробів на ПП „Шумськ хліб”, а також зауважимо реконструкцію олійно-пресового цеху на ПП „Захід Агроінвест” та ін.

Сторінки 58-59 «Програми соціально-економічного та культурного розвитку Тернопільської області на 2019 рік» рясніють запланованими інвестиційними проектами на кшталт «додаткової нової лінії по фасуванню та сортуванню яблук ТОВ “Бучачагрохлібпром” ємністю 5 тис. тон у с. Трибухівці Бучацького району; будівництво комплексу по заморозці ягід СОК „Файна поляна” в с. Городище Козівського району та будівництво комплексу по заморозці ягід, фруктів, грибів компанією „Полко – Груп” у с. Малі Бережці Кременецького райо-

ну», а також «реконструкція молочного комплексу та доїльного залу на 1200 голів корів у ПАП „Агропродсервіс” у с. Теофіпілька Козівського району; реконструкція тваринницьких приміщень у с. Купчинці Козівського району ПАП „Агропродсервіс” на 3 тис. голів; будівництво цеху по забою птиці ТОВ „Укрполь – 2005” у м. Зборів потужністю 23 тони за добу» [5] та ін.

У цьому контексті варто зауважити, що у світовій практиці вагомим важелем реалізації процедури ОВД стають вимоги проведення Environmental Impact Assessment (EIA) згідно правил Світового банку та Європейського банку реконструкції і розвитку. Тим паче, у випадках, коли підприємство розраховує отримати фінансування для будівництва або реконструкції з міжнародних фінансових інституцій.

Поява нових чи реконструкція існуючих виробництв є явищем безперечно позитивним, але у відповідності до ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» вимагає проведення процедури ОВД. Саме тому, соціально-економічне зростання економіки регіонів чи держави в цілому безперечно зумовить значну активізацію суб'єктів господарювання в сфері підготовки матеріалів ОВД. Намагання оцінити доступність та дієвість ОВД як інструменту забезпечення екологічної безпеки з позиції суб'єкта господарювання виявилось вкрай цікавим, новим та актуальним завданням, розв'язання якого і слугуватиме публікація.

Виклад основного матеріалу.

Появу в українському законодавстві ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» наприкінці 2017 року регламентували кілька причин. З одного боку, ухвалення цього закону зумовлене виконанням Україною міжнародних зобов'язань щодо імплементації положень Організації Конвенції та Конвенції Еспоо, а також транспозиції Директив ЄС із стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля [6]. Зокрема, йдеться про Директиву Європейського Парламенту та Ради 2003/4/ЄС від 28.01.2003 про доступ громадськості до інформації про навколишнє природне середовище, а також Директиву Європейського Парламенту та Ради 2003/35/ЄС від 26.05.2003 про участь громадськості у розробці деяких планів та програм, пов'язаних з навколишнім природним середовищем, і внесення змін до Директив Ради 85/337/ЄС та 96/61/ЄС щодо участі громадськості та доступу до правосуддя.

Іншими словами, наша держава приводить своє законодавство у відповідність положенням Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень

та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (пункт 6(а) Рішення П/5b Наради Сторін Організації Конвенції) [4]. Ще одним аспектом на користь ухвалення ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» було встановлення в Україні порушень Народою Сторін Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті в 2008 році [4,8], не дивлячись на те, що Україною дуло ратифіковано «Конвенцію про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті 19 березня 1999 року. У 2011 році Україні оголосили попередження у зв'язку з невиконанням вимог Організації Конвенції, яке в 2014 році було продовжено [7].

Окрім того, прийняття вищезгаданого закону стало результатом імплементації першої горизонтальної у сфері охорони навколишнього природного середовища Директиви Європейського Парламенту та Ради 2011/92/ЄС від 13.12.2011 про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище, що доповнена Директивою 2014/52/ЄС від 16.04.2014, а також Директиви Європейського Парламенту та Ради 2001/42/ЄС від 27.06.2001 про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля. До слова, імплементація Директиви ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище була передбачена ст. 2 «Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства», ратифікованого 15 грудня 2010 р.

Глибинне розуміння невідворотності людського поступу, у тому числі на основі соціально-економічного зростання шляхом впровадження нових чи реконструкцію вже існуючих господарських об'єктів, а також врахування їхнього потенційного негативного впливу на довкілля, вимагає докорінного перегляду засадничих основ взаємодії суб'єктів господарювання як потенційних інвесторів, органів державної влади та населення з метою врахування всіх можливих впливів на довкілля при реалізації планованої діяльності. Власне так можна окреслити мету ОВД, яка «спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, ..., з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів» [9]. Іншими словами, як влучно зауважують фахівці Міжнародної благодійної організації «Екологія-Право-Людина», процедура оцінки впливу на довкілля – це

інструмент, який дозволяє усім зацікавленим сторонам (громаді, владі та бізнесу) спільно працювати без негативного впливу на довкілля.

Категорія «планована діяльність» є ключовою, оскільки визначає об'єктну направленість оцінки впливу на довкілля. Зокрема, згідно ст. 1 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», планована господарська діяльність включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інше втручання в природне середовище [9]. Подібним є визначення терміну «запланована діяльність» у ст. 1 «Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті», де остання розуміється як будь-яка діяльність чи будь-яка суттєва зміна у тій чи іншій діяльності, яка вимагає прийняття рішення компетентним органом відповідно до вживаної національної процедури [8]. У відповідності до вищезазначеного процедурі ОВД повинні підлягати всі види господарської діяльності та всі зміни у ній, позаяк передбачають втручання у природне середовище. Закон містить вичерпний перелік видів планованої діяльності та об'єктів, які підлягають оцінці впливу на довкілля (частини 2 і 3 статті 3) з поділом на першу і другу категорію. Проте, у тій самій ст. 1 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» далі зазначено, що планована діяльність не включає реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля.

Будь-якого кількісного показника, який би відмежував плановану діяльність, які не справляє значного впливу на довкілля немає, але з цією метою 13 грудня 2017 р. Кабінетом Міністрів України прийнята Постанова «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля» за № 1010. Нею визначено, що оцінці впливу на довкілля не підлягає планована діяльність, у разі, коли вона спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків антитерористичної операції на території проведення антитерористичної операції на період її проведення. Деталізуючи види діяльності, які не підлягають оцінці впливу на довкілля, зазначено об'єкти військового та оборонного призначення, які становлять державну таємницю, заходи з від-

новлення окремих конструкцій будівель і споруд з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та відновлення функціонування об'єктів, призначених для забезпечення життєдіяльності населення, без зміни їх геометричних розмірів.

Додаток 2 до Постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 містить критерії визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля. Згідно останніх, оцінці впливу на довкілля не підлягають: технічне переоснащення одиниць та вузлів технологічного устаткування, систем управління та автоматизації, які морально застаріли та у яких вичерпано технічний ресурс; капітальний ремонт інженерних мереж (газопостачання, водопостачання, водовідведення, теплопостачання, електропостачання, зв'язку); розширення господарської діяльності або об'єктів, які не підлягали оцінці впливу на довкілля, або підлягали, та які внаслідок зазначеного розширення не перевищуватимуть порогових значень; розширення господарської діяльності або об'єктів, які підлягали оцінці впливу на довкілля та щодо яких було отримано висновок з оцінки впливу на довкілля, порогові значення для яких не встановлені, за умови, що в результаті такого розширення господарська діяльність не призведе до збільшення утворюваних та утворення нових видів небезпечних відходів, збільшення та/або появи нових джерел викидів в атмосферне повітря та скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти, шумового, вібраційного, світлового, теплового та радіаційного забруднення, а також випромінення; перепрофілювання господарської діяльності або об'єктів з метою провадження господарської діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, якщо зазначене перепрофілювання не пов'язане з ліквідацією (демонтажем) таких об'єктів, рекультивацією чи консервацією таких об'єктів або територій.

Якщо на етапі розробки концепції планованої діяльності суб'єкт господарювання самостійно чи при допомозі сертифікованих фахівців, які втілять задум інвестора у техніко-економічні обґрунтування подолає бар'єр у вигляді встановлення необхідності проходження процедури ОВД, це визначатиме необхідність отримання такого дозвільного документу як «Висновок з оцінки впливу на довкілля», або ж відсутність такої необхідності. Причому, дозвільний характер «Висновку з оцінки впливу на довкілля» передбачає, що без отримання принципово позитивного рішення про провадження планованої діяльності забороняється

проведення планованої господарської діяльності, експлуатація об'єктів, втручання в природне середовище і ландшафти згідно стаття 3 п. 4 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [9].

Проте часовий проміжок між «творчим за-

думом» щодо виду планованої діяльності та отриманням «Висновку з оцінки впливу на довкілля» може сягати від 4 до 8 місяців. Такий термін проходження процедури ОВД є результатом здійснення наступних етапів у відповідності до ст. 2 закону (рис.1).

Рис. 1. Основні етапи у процедурі оцінки впливу на довкілля (ОВД)

Алгоритм дій суб'єкта господарювання, визначений Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», передбачає наступні кроки, які дозволяють йому впевненіше рухатись до мети. На цьому шляху йому найлегше скористатись можливостями, які надає офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів України, де в категорії «Бізнесу» знаходиться інформація «Оцінка впливу на довкілля. Єдиний реєстр». У відповідності до ст. 5 закону, суб'єкт господарювання інформує уповноважений територіальний орган про намір провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля шляхом подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля:

- ✓ у письмовій формі (на паперових носіях);
- ✓ в електронному вигляді за місцем провадження такої діяльності.

Причому, повідомлення про плановану діяльність може бути подано особисто заявником (його представником), надіслано засобами

поштового зв'язку або в електронній формі із застосуванням засобів електронних комунікацій. Беручи до уваги «Порядок передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 за № 1026, суб'єкт господарювання може подати документи через електронний кабінет Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля [10]. Зокрема, першим документом у процедурі ОВД є «Повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля», яке необхідно подати уповноваженому органу у форматі Adobe Portable Document Format (PDF). Вичерпна інформація є доступною на веб-сайті Мінприроди, де в «Інформаційній довідці щодо Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля» конкретизується шлях подання документів. Зокрема, вказано, якщо суб'єкт

господарювання подає документи через електронний кабінет Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля вперше, він проходить реєстрацію, шляхом внесення в електронний кабінет Реєстру інформації згідно з переліком, наведеним у додатку 1. Узагальнено інформація додатку 1 дозволяє ідентифікувати фізичну чи юридичну особу за реквізитами.

Повідомленню про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, поданому через електронний кабінет Реєстру, програмними засобами ведення Реєстру присвоюється реєстраційний номер справи про оцінку впливу на довкілля планованої діяльності, який автоматично надсилається програмними засобами ведення Реєстру суб'єкту господарювання на електронну адресу, зазначену суб'єктом господарювання під час реєстрації у Реєстрі [10].

З метою підтвердження цілісності електронних документів та ідентифікації суб'єктів господарювання усі документи та інша інформація, що вносяться суб'єктом господарювання через електронний кабінет Реєстру, подаються з використанням електронного цифрового підпису відповідно до вимог Закону України «Про електронний цифровий підпис» [10].

Взаємодія суб'єкта господарювання з уповноваженими органами і надалі носить двосторонній характер. Мається на увазі, що подання документів через електронний кабінет Реєстру супроводжується автоматичним підтвердженням факту і часу одержання уповноваженим центральним органом або уповноваженим територіальним органом такого документа, що надсилається програмними засобами ведення Реєстру суб'єкту господарювання на електронну адресу, зазначену суб'єктом господарюван-

ня під час реєстрації у Реєстрі [10].

На цьому етапі суб'єкту господарювання впродовж трьох робочих днів з дня подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля через електронний кабінет Реєстру необхідно, враховуючи категорію видів планованої діяльності та об'єктів, встановити:

1) уповноважений орган, з яким доведеться співпрацювати – уповноважений центральний орган, чи уповноважений територіальний орган;

2) вартість проведення громадського обговорення.

У першому випадку, подання документів та отримання висновку з ОВД на рівні уповноваженого центрального органу, яким є Міністерство екології та природних ресурсів України, стосуватиметься планованої діяльності, віднесеної до першої категорії. Якщо ж планована діяльність чи об'єкт віднесено до другої категорії видів, суб'єкт господарювання подає повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на уповноваженому територіальному органу, якими є державні управління чи державні департаменти екології ОДА. У залежності від категорії планованої діяльності, визначеної у відповідності до ст. 3 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», суб'єкту господарювання, після підписання Типового договору на проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля, розміщеного на офіційному порталі Мінприроди, необхідно сплатити вартість у відповідності до Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України за № 182 (табл. 1).

Таблиця 1

Розмір плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля

Вид обговорення	Категорія планованої діяльності	
	перша категорія	друга категорія
Громадське обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, якщо вплив такої діяльності не виходить за межі області (Автономної Республіки Крим)	15461,46	11596,1
Громадське обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, якщо вплив такої діяльності поширюється на дві і більше областей, але менше ніж на третину областей України	26064,9	19548,69
Громадське обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля, якщо вплив такої діяльності поширюється більше ніж на третину областей України	81588,84	61191,63
Громадське обговорення в процесі здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля (для однієї країни)***	81261,42	60946,07

На цьому етапі, як справедливо зауважує В. Сидор, мають місце небажані для суб'єкта господарювання ситуації, пов'язані з термінами внесення плати за громадське обговорення. Зокрема, відповідно до п. 6 Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1026, після подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, та підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля суб'єкт господарювання подає уповноваженому територіальному (або в передбачених випадках центральному) органу необхідний перелік документів, серед яких – документ, що підтверджує внесення плати за проведення громадського обговорення [4].

Потенційний інвестор приходячи вище вказані кроки взаємодіє виключно з державними органами влади, які при цьому виконують функцію регулятора в галузі забезпечення екологічної безпеки, відслідковуючи дотримання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Здебільшого така взаємодія могла б бути окреслена як прозора та логічно впорядкована. Єдиним «підводним каменем», як свідчить практика, можна назвати визначення необхідності проходження процедури ОВД у випадках, які стосуються реконструкції господарських об'єктів, не дивлячись на доволі розлогий перелік видів діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля згідно ст. 3 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» та змісту додатку 2 до Постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 містить критерії визначення розширень і змін діяльності та об'єктів [9].

Наступні, після оприлюднення оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля планованої діяльності, кроки суб'єкта господарювання регламентовані дотриманням принципу гласності оцінки впливу на довкілля (ст. 4 ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля»), задля чого у процесі оцінки впливу на довкілля забезпечується своєчасне, адекватне та ефективне інформування громадськості. Винесення на розгляд громадськості звіту з ОВД забезпечує врахування інтересів громади (мешканців) відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на території якої планується розміщення об'єкта, а також відповідає дотичним положенням Директиви ЄС 20003/4 про доступ громадськості до екологічної інформації. ЗУ «Про оцін-

ку впливу на довкілля» визначено, що інформація, яка стосується впливу на довкілля, у тому числі про кількісні та якісні показники викидів і скидів, фізичні та біологічні фактори впливу, використання природних ресурсів та поводження з відходами, є відкритою і доступ до неї не може бути обмежений [9].

Впливати в процесі громадського обговорення звіту з ОВД громадськість має право і може шляхом:

- ✓ подання зауважень та пропозицій в письмовій формі (у тому числі, в електронному вигляді);

- ✓ усного висловлення під час громадських слухань.

Причому, законом передбачено реалізацію своїх прав громадськістю без потреби об'рунтовувати зауваження, пропозиції. Громадське обговорення планованої діяльності після подання звіту з оцінки впливу на довкілля починається з дня офіційного оприлюднення оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля та надання громадськості доступу до звіту з оцінки впливу на довкілля для ознайомлення і триває 25 - 35 робочих днів [9,10].

Можливість відбракувати незадовільні з позиції суб'єкта господарювання зауваження громадськості виключається виконанням обов'язків, покладених на організатора громадських слухань. Останній, зокрема, реєструє учасників громадських слухань у журналі (відомості) реєстрації учасників за формою, встановленою «Порядком проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля», реєструє виступи учасників громадських слухань у журналі (відомості) реєстрації, забезпечує аудіо та/або відео фіксацію ходу громадських слухань. Усе вищезазначене є інструментарієм, яким, на нашу думку, на сьогодні громадськість не оперує, або оперує недостатньо, формуючи у суб'єкта господарювання формальне ставлення до процесу громадських слухань в процесі громадського обговорення звіту з ОВД щодо планованої діяльності. Так, Тетяна Тевкун, експерт з питань екологічної політики Інституту суспільно-економічних досліджень вказує, що «... інвестори не розцінюють громадськість як суб'єкт, який може позитивно вплинути на якість проектних документів. В кращому випадку вони зводять вимоги законодавства щодо їх участі до формального виконання із використанням усіх можливих прогалин у нормативних актах» [7]. На доказ можна навести громадські слухання щодо хутряної ферми у селі Підгірному, Волинської області тривалістю 3 хвилини 58 се-

кунд, що зафіксовано на відео, наданому у відкритий доступ громадськості управлінням екології та природних ресурсів Волинської ОДА.

Такі непоодинокі випадки вказують на низьку екологічну свідомість населення і ставлять під сумнів результативність громадського обговорення в процедурі ОВД, що в кінцевому випадку доводить необхідність реалізації еколого-просвітницької діяльності серед широких верств населення, яким надано право впливати на прийняття рішень щодо планованої діяльності. Тим паче, що вплив на довкілля в результаті провадження планованої діяльності визначатиме екологічний стан компонентів довкілля як середовища життєдіяльності населення.

Кінцевою фазою у процедурі ОВД є отримання Висновку з оцінки впливу на довкілля, що є обов'язковим для виконання, як суб'єктом господарювання, так і органами державної влади та органами місцевого самоврядування, які приймаючи рішення про провадження планованої діяльності, зобов'язані врахувати висновок з оцінки впливу на довкілля.

Висновки та перспективи використання результатів дослідження.

Оцінка впливу на довкілля є процедурою здійснення оцінки планованої діяльності, що відповідає принципам державного регулювання, гласності та прозорості. Процедура оцінки впливу на довкілля, передбачена ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» є інструментом, який дозволяє усім зацікавленим сторонам – громадськості, органам державної влади та органам місцевого самоврядування й суб'єктам господарювання – спільно напрацьовувати рішення, які б відповідали концептуальним засадам сталого розвитку шляхом унеможливлення реалізації екологічно недопустимих та екологічно збиткових проєктів. Практична значущість оцінки впливу на довкілля зумовлена повним врахуванням наслідків для довкілля і здоров'я людини з боку планованої діяльності та розробленням заходів, спрямованих на запобігання й усунення значного негативного впливу на довкілля, а отже, пропонувані результати дослідження конкретизують організаційно-правові аспекти здійснення оцінки впливу на довкілля, що особливо актуально для фахівців, суб'єктів господарювання, небайдужих представників громадськості, зважаючи на нетривалий період застосування процедури ОВД.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
3. Науменко О. Оцінка впливу на довкілля vs Екологічна експертиза: що змінилося? // Юридична газета online. – № 23(625) від 05 червня 2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/ocinka-vplyvu-na-dovkilliya-vs-ekologichna-ekspertiza-shcho-zminilosya.html>
4. Сидор В. Оцінка впливу на довкілля: закон працює, проблеми залишаються // Підприємство, господарство і право. – 2018. – №6. – С. 142–146.
5. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Тернопільської області на 2019 рік [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна рада. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/16378/program2019.pdf>.
6. Проблемні питання процедури ОВД: аналіз і пропозиції / [О. Тарасова, О. Бондаренко, В. Шаравара та ін.] – Київ: НЕЦУ, 2018. – 16 с.
7. Тевкун Т. Оцінка впливу на довкілля: методичка для інвестора [Електронний ресурс] / Тетяна Тевкун. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://iser.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/otsinka-vplyvu-na-dovkillia-metodichka-dlia-investora>.
8. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272
9. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
10. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF>

References:

1. Konstytutsiya Ukrayiny [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Zakoni Ukrayiny «Pro okhoronu navkolyshn'oho pryrodnoho seredovyshcha» [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
3. Naumenko O. Otsinka vplyvu na dovkilliya vs Ekologichna ekspertyza: shcho zminylosya? // Yurydychna hazeta online. – # 23(625) vid 05 chervnya 2018. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/ocinka-vplyvu-na-dovkilliya-vs-ekologichna-ekspertiza-shcho-zminilosya.html>
4. Sydor V. Otsinka vplyvu na dovkilliya: zakon pratsyuє, problemy zalyshayut'sya / Viktoriya Sydor. // Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo. – 2018. – #6. – S. 142–146.
5. Prohrama sotsial'no-ekonomichnoho ta kul'turnoho rozvytku Ternopil's'koyi oblasti na 2019 rik [Elektronnyy resurs] // Ternopil's'ka oblasna rada. – Rezhym dostupu do resursu:

- <http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/16378/program2019.pdf>.
6. Problemnі pytannya protsedury OVD: analiz i propozytsiyi [O. Tarasova, O. Bondarenko, V. Sharavara ta in.]– Kyiv: NETsU, 2018. – 16 s.
 7. Tevkun T. Otsinka vplyvu na dovkilliya: metodychka dlya investora [Elektronnyy resurs] / Tetyana Tevkun. – 2015. – Rezhym dostupu do resursu: <https://iser.org.ua/analitika/ekonomichnii-analiz/otsinka-vplyvu-na-dovkillia-metodychka-dlia-investora>.
 8. Konventsiya pro otsinku vplyvu na navkolyshnye seredovyshe u transkordonnomu konteksti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272
 9. Zakon Ukrayiny «Pro otsinku vplyvu na dovkilliya» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
 10. Pro zatverdzhennya Poryadku peredachi dokumentatsiyi dlya nadannya vysnovku z otsinky vplyvu na dovkilliya ta finansuvannya otsinky vplyvu na dovkilliya ta Poryadku vedennya Yedynoho reyestru z otsinky vplyvu na dovkilliya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF>

Аннотация:**Ірина Николаевна Барна. ОВС КАК МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ**

В современных условиях взаимодействие и природы довольно часто оказывается в появлении, реконструкции, модернизации различного рода объектов, что непременно сопровождается изменением параметров, качественных и количественных характеристик окружающей среды. Масштабность и массовый характер таких преобразований провоцируют в соответствии с презумпцией негативного воздействия объектов разной степени неблагоприятности экологические последствия. Последние с поразительной скоростью превратили социально-экономический рост в категорию значительного негативного антропогенного фактора, лимитирование или минимизация которого является залогом эффективного выживания человечества. Глубинное понимание этого факта способствовало появлению многих природоохранных стратегий, концепций, которые предлагали разновекторные пути гармонизации взаимодействия социума и природы. Однако незначительная их доля должна превентивный характер. Среди путей, способов, механизмов, обеспечивающих экологически безопасную окружающую среду, предупреждая негативные экологические последствия, в свое время появились экологическая оценка, экологическая экспертиза, стратегическая экологическая оценка и оценка воздействия на окружающую среду. Находясь в генетической зависимости между собой, они становились действенным средством экологической политики на уровне регионов или государств.

В публикации осуществлен анализ новейшего законодательства, регламентирующего порядок и процедуру проведения оценки воздействия на окружающую среду как инструмента выявления всех возможных экологических последствий реализации планируемой деятельности. Конкретизированы организационные и правовые аспекты осуществления отдельных этапов в процедуре оценки воздействия на окружающую среду. Освещены пути реализации взаимодействия субъектов оценки воздействия на окружающую среду с целью предотвращения ущерба окружающей среде, обеспечения экологической безопасности, охраны окружающей среды, рационального использования и воспроизводства природных ресурсов, в процессе принятия решений об осуществлении хозяйственной деятельности, которая может оказать значительное влияние на окружающую среду. Значительное внимание уделено средствам реализации общественностью права на высказывания замечаний в процессе общественного обсуждения планируемой деятельности в процедуре оценки воздействия на окружающую среду, как залога учета интересов общества.

Ключевые слова: оценка воздействия на окружающую среду, планируемая деятельность, субъект хозяйствования, общественные слушания, общественное обсуждение.

Abstract:**Barna Iryna. EIA (ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT) AS A MECHANISM FOR ENSURING ENVIRONMENTAL SAFETY**

In modern conditions, the interaction of society and nature is often manifested in the emergence, reconstruction, modernization of various types of economic objects, which is necessarily accompanied by a change in parameters, qualitative and quantitative characteristics of the environment. The magnitude and mass character of such transformations cause environmental implications in accordance with the presumption of the negative impact of economic objects of various degrees of adversity. The latter, with an impressive rate, have transformed socio-economic growth into a category with significant negative anthropogenic factors, limiting or minimizing which is the key to the effective survival of mankind. A profound understanding of this fact contributed to the emergence of many environmental protection strategies and concepts that proposed various ways of harmonizing the interaction of society and nature. However, a small fraction of them was of a preventive nature. Among the ways, methods, mechanisms that would ensure an environmentally safe environment, preventing negative environmental implications were environmental assessment, environmental expertise, strategic environmental assessment and environmental impact assessment. Being genetically interrelated, they became an effective means of environmental policy at the level of regions or countries.

The publication analyzes the latest legislation that regulates the sequence and the procedure of conducting environmental impact assessment as a tool for identifying all possible environmental implications of the planned activities. The organizational and legal aspects of implementation of separate stages in the procedure of environmental impact assessment are specified. The ways of realization of interaction of subjects of environmental impact assessment

with the aim of preventing environmental harm, ensuring environmental safety, environmental protection, rational use and reproduction of natural resources, in the process of making decisions on conducting economic activity, which can have a significant impact on the environment, are highlighted. Considerable attention is paid to the means of realization by the public of their right to make comments in the process of public discussion of the planned activities in the procedure of environmental impact assessment as a basis for taking into account the interests of the community.

Key words: environmental impact assessment, planned activity, subject of management, public hearings, public discussion.

Надійшла 22.04.2019 р.

УДК 911.6:504.7(477.84)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.19.2.28>

Любов ЯНКОВСЬКА, Світлана НОВИЦЬКА, Наталія ТАРАНОВА

АНТРОПОГЕННА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОСИСТЕМ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено сукупний вплив різних видів природокористування на геосистеми Тернопільської області, тобто результат взаємодії людини з природним середовищем у рамках конкретної геосистеми, що проявляється у рівні її антропогенної трансформації. Розроблена картосхема територіальних відмінностей рівня антропогенної перетвореності геосистем Тернопільської області. Запропоновано заходи з оптимальної ландшафтно-екологічної організації території досліджуваного регіону.

Ключові слова: антропогенна трансформація, геосистема, природокористування, оптимізація.

Постановка проблеми. Зростання антропогенного навантаження на природні системи, виснаження багатьох видів природних ресурсів, зниження якості середовища життєдіяльності людей зумовили актуальність та необхідність дослідження рівня антропогенної трансформації ландшафтів задля розробки шляхів оптимізації природно-суспільної взаємодії, обґрунтування принципів раціонального природокористування та шляхів збалансованого еколого-соціально-економічного розвитку регіонів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичною базою проведення ландшафтно-екологічних досліджень є наукові основи екологічної географії, сучасної ландшафтно-екології, геоекології, розроблені в працях Барановського В.А., Горленко І.О., Гродзинського М.Д., Денисика Г.І., Ковальчука І.П., Руденка Л.Г., Топчієва О.Г. Загальною теоретико-методологічною базою досліджень виступає еколого-ландшафтний підхід і пов'язані з ним принципи оптимізації природного середовища, обґрунтовані в працях Ісаценка А.Г. (1980), Шищенко П.Г. (1988), Л.П. Царика (2003). Провідною методологічною основою еколого-географічних досліджень є концепція збалансованого розвитку території Горленко І.О., Малюка С.М., Руденка Л.Г.; концепція геотехнічних систем Преображенського В.С. та інші.

У зв'язку із актуальністю досліджень трансформації ландшафтів в умовах антропогенного тиску дана проблема активно опрацьовується стосовно території Тернопільської області. Зокрема, антропогенні ландшафти Правобережної України охарактеризовані у працях

Денисика Г.[3]; конструктивно-географічний підхід до оцінювання й аналізу антропогенної перетвореності ландшафтів з метою їх збереження висвітлений у публікаціях Царика Л. і Царика П. [6]; лучно-степові ландшафти Західного Поділля та зміни у них у результаті діяльності людини розглядаються Гуликом С.; інтегральна антропогенна перетвореність ландшафтів Східного Опілля оцінена Герасимів З. [2]; антропогенна трансформація товтрових геосистем описана у роботах Гавришка Б. [1] Отож, такого роду дослідження стосуються переважно окремих територіальних утворень у межах Тернопільської області, тому є потреба інтегральної оцінки рівня антропогенної перетвореності геосистем території області в цілому, що стало б інформаційною базою для прийняття рішень щодо нормування антропогенного навантаження, пошуку шляхів збалансування екологічного, соціального та економічного розвитку досліджуваного регіону. Виходячи з цього, **метою нашого дослідження** є оцінити рівень антропогенної трансформації геосистем Тернопільської області різними видами природокористування; запропонувати заходи з оптимальної ландшафтно-екологічної організації території.

Виклад основного матеріалу. Показник *антропогенної трансформації* характеризує сукупний вплив антропогенного навантаження на геосистему, тобто наслідок, результат взаємодії людини з природним середовищем у рамках конкретної геосистеми, сучасний стан якого формується під дією двох взаємопов'язаних і протилежних напрямків в процесі впливу людини на геосистеми та зворотного впливу геосистеми на людину [4].